

II. rész

A hal szemével

A tavalyi DVD-melléklet röviden bemutatta a videózás legfontosabb alapfogásait – a felszínen. De mi történik akkor, ha kameratulajdonosként és becsvágó videósként alá kívánunk szállni Neptunusz birodalmába, a végtelen vizek mélyére? Háromrészes sorozatunk a víz alatti videózáshoz szükséges információkkal és tanácsokkal kívánja ellátni azokat a sorstársakat, akiket – a cikk szerzőjéhez hasonlóan – nem csupán a mozgóképes világ, hanem az amatőr bűvárkodás is rabul ejtett.

Az első részben megismertük a víz alatti videózás alapeszközzeit, és néhány szempontot is kaphattunk felszerelésünk kiválasztásához. Eljött azonban az ideje az első komolyabb megmérettetésnek. Irány a nyílt víz!

A következő felszerelést fogjuk használni: Sony HC-40E videokamera, Ikelite tokban (a tok pontos típusa: 6038.16) és Ikelite Pro-Video Lite II lámpaszettel, amely halogénizzós lámpafejeket és akkumulátort tartalmaz. További elemek: ütésálló, kemény hordtáska, akkutöltő, szilikonzsír, tartalék O-gyűrű, tartalékizzó, tartalék kameraakkumulátor, vörös színszűrő, nagylátószögű előtétlencse a kamerához.

Egy kis magyarázat: a víz alatti eszközök szigetelését a gyártók ún. O-gyűrűkkel oldják meg. Az O-gyűrű a nevével alaktól kapta. Ez egy puhább-keményebb anyagú hengeres keresztmetszetű gumikarika, amely kétféle módon szigetelhet: vagy

© Lovász Zoltán

Sony HC-40E videokamera, Ikelite tokban, Ikelite Pro-Video Lite II lámpaszettel

két egyenes felület közé kerül, és a két felület összenyomásával jön létre a szigetelés (így szigetel ez az Ikelite tok is), vagy pedig az O-gyűrű egy horonyba fekszik fel, a nyomás hatására az O-gyűrű deformálódik, s a horony erre a célra kiképzett falára fekszik fel. Ilyenkor (a bűvárpalackokhoz csatlakozó légzőautomaták működnek így) a két felületet nem kell nekünk összeszorítani, elvégzi ezt pl. a sűrített levegő. Az O-gyűrűk ápolására és kenésére használjunk szilikonzsírt, amely segít, hogy a gyűrű könnyen a megfelelő helyre illeszkedjen, ne száradjon ki, és tiszta maradjon.

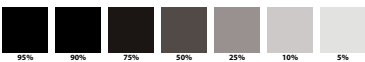
A tisztaság különösen fontos, ugyanis egy rossz helyre került homokszem, vagy egy hajszál is okozhat tömítetlenséget, és ha nem vagyunk elég szerencsések (vagy elővigyázatosak), könnyen eláztatjuk kameránkat vagy a lámpánkat.

Előkészületek, hasznos tudnivalók

Érdekes egy ellenőrző listát készítenünk videós felszerelésünk darabjairól. Ez bármilyen út előtt hasznos lehet, egy aprólékos gondolat megtervezett videós bűvártúra mehet kárba egy apró alkatrész hiánya miatt, s akkor igencsak drágán fizetünk a lustaságunkért. Legyünk önellátóak, és ne

hagyatkozzunk arra, hogy majd a helyszínen pótoljuk, amit itthon hagyunk. Egyrészt többre kerülhet, másrészt nem biztos, hogy kapható. A bűvártúrák jellemzően olyan hajós szafarik, ahol még szárazföldet sem lát a kalandvágyó filmes, nemhogy videós szaküzletet. De ha nem is hajózik a Vörös-tenger közepén, egy arab halászfaluban sem garantált a megfelelő akkutöltő megléte.

Ha a lista megvan, használjuk is! Korábban már bemutattam a felszerelést, szereljük össze a szettet: a videokamera behelyezése után tisztítsuk meg az O-gyűrűt a szennyeződésektől és portalanítsuk azt a felületet is, ahová az O-gyűrű kerül majd! Zárjuk le a tokot a két biztonsági csattal! Figyeljünk arra, hogy lehetőleg egyszerre működtessük a zárat! Az átlátszó toknál szemrevételezéssel is ellenőrizhetjük a tömítést, de ha gondosan jártunk is el, soha ne ugorjunk be a vízbe a kamerával együtt! A tokok leggyakrabban az első néhány méteren áznak be, a hirtelen fellépő nyomásváltozás jelenti a legnagyobb kihívást a szigetelés számára. (A bűvártanfolyamon megtanuljuk ennek magyarázatát is: az első tíz méteren a nyomás a kétszeresére nő, tehát a nyomásváltozás 100%-os. Emlékszünk, ugye? A felszíni nyomás egy bár, a tízméteres vízoszlop nyomása szintén egy bár, ez összesen kettő. Amikor viszont tíz méterről húsz méter mélyre merülünk, akkor a nyomásváltozás kisebb: két bárról mindössze három bárra nő a nyomás, tehát a változás csak kb. 66%-os.) Ezért a kamerát mindig utánunk adják be a segítők. Óvatosan vegyük el, és merítsük bele a vízbe. Régebben használt vagy új tokoknál érdemesebb először csak magát a tokot a vízbe meríteni, így nem kockáztatjuk a kamera eláztatását. Ha minden

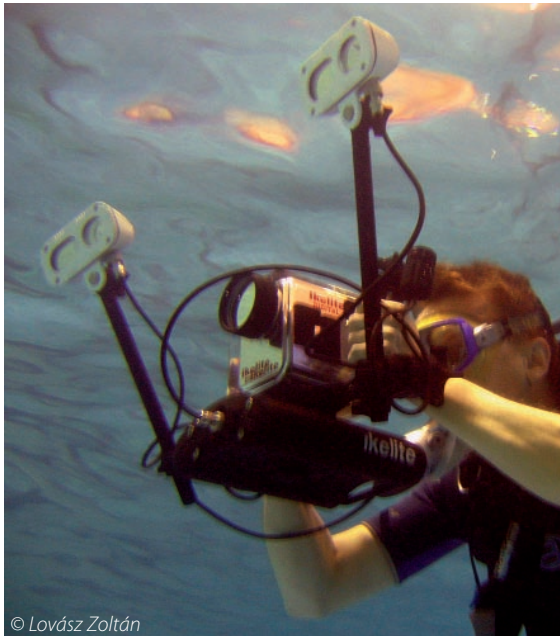

rendben és nem látunk vizet a tokban (most egy átlátszó ház van nálunk), vagy folyamatosan kiáramló buborékokat, akkor nem ázunk. Ha mégis, akkor a bűvár (azaz saját magunk) biztonságát nem veszélyeztető módon azonnal jöjjünk ki a vízből.

A lámpák csatlakozóinak összeszerelésénél hasonló módon járunk el. Kaphatóak olyan lámpaszettek is, ahol az akkumulátor és a lámpafej kábeleit akár víz alatt is kihúzzhatjuk, vagy csatlakoztathatjuk, ezek azonban elég drágák. A lámpaakkuk is többfélék lehetnek: vannak hermetikusan lezárt típusúak (ilyen az Ikelite akkuja), ezeknél csak a töltő csatlakozóját kell bedugni, és már töltődik is, más típusoknál az akkutank és az akku külön egység (amely ilyenkor cserélhető), ekkor a már ismert O-gyűrűs megoldással záródik az akkutank. Előnye ennek a megoldásnak, hogy ha az első merülés után is szükségünk van lámpákra, akkor elegendő a tartalék lámpaakkukra kicserélni a használtakat. A zárt rendszerrel a tartalékot egy ugyanolyan rendszer jelenti. Sajnos két merülés között ritkán telik el annyi idő, hogy kellően feltölthessük az akkukat, nem beszélve arról, hogy 220 V feszültség csak nagy szafarihajókon áll rendelkezésre, a kisebb, ún. napi hajókon nincsen generátor, tehát akkutöltésre csak a szállóházban van lehetőség.

A kamera beállításai

A tok kialakítása alapvetően meghatározza a kamera beállításait. A HC-40-hez való Ikelite tok mechanikus működtetésű, átlátszó polikarbonát. A kamera következő funkciói érhetőek el: be- és kikapcsolás, üzemmódváltás (kamera vagy fényképezés) felvétel indítása-leállítása, fotó-exponálás, varió (zoom). A kameraobjektívra a tokban is használható nagylátószögű előtétlencse (Sony 0625S típusú) szerelhető fel, a kereső képét hátul nagyítóablakon keresztül nézhetjük. A tokban elfér a kamerához kapható legnagyobb akkumulátor is. Ha vettünk előtétlencsét és nagyobb akkut, akkor mindenképpen használjuk! Igény szerint a tok külsejére egy kihajtható tükröt lehet felszerelni, ami a kamera LCD kijelzőjén látható képet jeleníti meg (a jobb és bal oldal felcserélésével) tükrözve. Külső, levehető vörös színű szűrő is a szett részét képezi. Vigyázzunk a szűrőre, a gyári kiszerelésben ez nincs

© Lovász Zoltán

Leggyakrabban az első néhány méteren áznak be

rögzítve a tokhoz, érdemes egy biztosító-zsinórral a tokhoz kötni, különben könnyen elveszhet. Sajnos ez a tok nincs felkészítve a manuális fókusz kezelésére (minthogy a kamerán sincs manuális fókuszgyűrű), de érdemes megemlíteni ezt a funkciót, mert fontos szempont kamera, illetve tok vásárlásánál. Ugyancsak sajnálatos, hogy a kameragyártók az olcsóbb kameráknál (de akár egy 200 000 Ft-os esetén is) egyre inkább elhagyják a manuális beállítási lehetőségeket, így egy mechanikus elven működő tok sem tud mit kezdeni az elektronikus, netán érintőképernyős beállítási lehetőségekkel. A manuális fókusz és a fókuszár pedig nagyon hasznos víz alatt, hiszen a víz életlenítő hatása, főleg zavarosabb vízben, gyakran megteveszti az autofókuszot, és kárba mehet sok szépen beállított jelenet.

A fentiekből kiderül, hogy ebben a tokban a kamera beállításainak módosítására víz alatt nincs lehetőségünk, tehát előre át kell gondolnunk, hogyan szeretnénk használni, mit szeretnénk lencsevégre kapni. Ne felejtjük el a kamerát testünkhöz kapcsolni egy karabineres, gyorsan oldható biztosító-zsinórral. Előfordulhat, hogy egy feladat megoldásához mindkét kezünkre szükségünk lesz, ilyenkor jó, ha nyugodt szívvel elengedhetjük értékes felszerelésünket.

Videózás lámpa nélkül

A földfelszínen gyakran videolámpa nélkül dolgozunk, noha tudjuk, igazán jó képet akkor alkothatunk, ha elegendő fény áll rendelkezésre. Ez a víz alatt sincs másképp, de a víz alatti videolámpák magas ára miatt

gyakran ezek nélkül vágunk bele. Ideális fényviszonyok mellett bizonyos mélységig (1–30 méter) akár színekben gazdag, szép képeink is lehetnek. (Persze minél sekélyebb vízben vagyunk, annál jobb a kép.) E mélység alatt mindenképpen jobban járunk lámpával. Mikor van ideális fény víz alatt? Először is a napos, 11–14 óra közé eső időszakban, amikor a fénysugarak a lehető legnagyobb szögben hatolnak be a vízfelszín alá. Másodsor: ha felhős napunk van, és szórt fényt kapunk. A két egymással ellentétes dolog hogyan egyeztethető össze? Ha ragyogó napsütésben merülünk, akkor a fény mélyre hatol, és erős kontrasztokat hoz létre. A nagyobb mélység előnyös lehet (pl. ha egy szép hajóroncs van 20–32 méter közötti mélységben), de a nagy kontrasztok meghaladják a CCD képességeit, és nem eléggé árnyalt a kép, sok helyen beéghet (akár az alattunk haladó bűvár fehér színű palackja is túlexponálódhat!), főleg, ha a felszín irányába dolgozunk, pl. egy medúzát követünk felfelé. Ha azonban felhős napunk van, akkor ugyan a hasznos mélység csökken (maximum 20 méter), a kép azonban lágyabb, árnyaltabb lehet. A vörös szűrőt mindenképpen vigyük magunkkal, ugyanis ennek segítségével szerezhetőek vissza a víz által elnyelt színek az 5–20 méter közötti régióban. 20 méter alatt a fény mennyisége és a szűrő hatásának erős csökkenése miatt vegyük le a szűrőt, mert így 1 f-értékkel több fény juthat az objektívba. Figyeljünk arra is, hogy ha lámpát használunk, akkor távolítsuk el a szűrőt, különben vörös színben fog úszni minden. Az édesvízhez és zöld árnyalatú tengerekhez (pl. Adria, Balti-tenger) használjunk zöld szűrőt, ezt rendszerint külön kell beszerezni. A kamerát állítsuk automata vagy külső („outdoor”) fehéregyensúly használatára, a szűrővel az előbbieket szerint dolgozunk. Általános tapasztalatként elmondható, hogy ha a felvenni kívánt téma a maszkon keresztül éles, jól látható, akkor a kamera is elfogadható képet tud róla készíteni. Minthogy ezúttal az írisz és a zársebesség kézi állítására nincs lehetőségünk, ezek használatára a sorozat következő részében térek vissza.

Összefoglalva

- ▶ sekély vízben, 0–5 méter között ne használjuk a vörös szűrőt,

you can
Canon

A Videóiskola rovatot a Canon Hungária Kft. támogatja

- ▶ közepes mélységnél, 5–20 méter között használjuk a szűrőt,
 - ▶ nagy mélységnél, 20 méteres mélység alatt ne használjuk a szűrőt!
- Mindhárom esetben állítsuk automatikusra vagy külső („outdoor”) módba a kamera féhéregyensúlyát.

Tipp

Csoportosítsuk a felvételeket! Búvárként sem liftezhetünk gyorsan a vízben felfelé és lefelé, és a saját magunk dolgát tesszük könnyebbé, ha nem kell kétpercenként feltenni, levenni a szűrőt. A jelenetek csoportosítása különösen a manuális beállítású tokoknál lesz fontos. Ekkor elég egyszer beállítani az íriszt, az ND-filttert, a zársebességet, nem kell állandóan a tokot „babrálni”. Persze ez nem mindig lehetséges, hiszen a víz alatti világ a meglepetések világa. Előfordulhat, hogy épp hozzáfognánk egy csiga élettörténetének megörökítéséhez, beállítjuk a kamerát egy közeli felvételhez, amikor hirtelen megjelenik egy csapat delfin (ami sajnos nem túl gyakori manapság), s ezt nem lehet kibagyni, a csiga ügyis megvár. Ekkor gyorsan kell cselekedni! Sok esetben célszerűbb a kamerát ilyenkor visszakapcsolni automata üzemmódba, és a gyorsan mozgó, fel-le cikázó delfinek esetén inkább a kompozícióra ügyeljünk, a többbit majd utómunkában korrigálhatjuk, míg egy fej vagy fark nélküli delfin reprodukálása sokkal nehezebb feladat...

Videózás lámpával

Legtöbbünk egy lámpával kezdi víz alatti videós pályafutását. Már egy lámpa is nagyon hasznos, de még jobb, ha két lámpánk van. Két 100 wattos lámpa többet ér, mint egy 200 wattos. A főfény és a derítőfény előnye egyértelmű az egylámpás rendszerekkel szemben, ahol erős árnyékok keletkezhetnek. Két lámpa esetén – ha segítővel merülünk – az egyik lámpát kollégánk olyan pozícióba is elhelyezheti, amire egyedül esélyünk sem lenne. A lámpák pozicionálása nagyon fontos. A tenger vagy az édesvíz nem tiszta közeg. Rengeteg, szabad szemmel is látható apró szemecske lebeg benne (élőlények tömkelege, planktonok vagy akár homok- és iszapszemcsék), amelyekről könnyen visszaverődhet a lámpafény (fotósoknál a vaku fénye). Az ilyen becsillanás akár a legszebb kompozíciót is tönkretetheti. Ennek megelőzése érdekében a lámpákat ne az objektívhez közel helyezzük el, hanem annak tengelyétől távolabb, persze figyelembe véve a víz fényelnyelő hatását! Nagy vakukkal dolgozó fotósok akár egy méter hosszú vakukarokat is használnak. Ha nagyon erős videolámpát használunk, pl. 200

wattos HMI lámpát, amely közel 1000 watt halogénnek felel meg, akkor azt gyakran csak ki-segítő búvártársunk közreműködésével tudjuk elhelyezni a megfelelő pozícióba.

Mekkora teljesítményű lámpát használjunk?

A legsemmitmondóbb és legigazabb válasz erre: amilyenre az adott feladathoz szükségünk van. Talán meglepően hangzik, de könnyen belátható, hogy a legnagyobb teljesítményre sekély vízben, napos időben van szükségünk, ekkor lámpáinknak a napfényvel kell felvenniük a versenyt, ami igazán nem könnyű feladat. Hogy miért kell lámpa a sekély vízben? Saját fény használatával a mélységélesség kb. 25%-al megnövelhető, és a kép minősége is javul. A gondot ilyenkor a kevert fény okozza, a legbiztosabb, ha automatikus féhéregyensúlyt használunk. Ha a legtöbb fényt a lámpáink adják, érdemesebb a belső („indoor”) féhéregyensúlyt választani (persze ez a halogénizzókra érvényes elősorban, amelyek 3400 Kelvines fényt adnak, HID vagy HMI lámpák esetén, amelyek 5600 Kelvin körüli színhőmérséklettel bírnak, maradunk az külső („outdoor”) beállításnál. Makró felvételekhez kisebb teljesítményre van szükségünk, s éjszakai felvételeknél sem muszáj kivilágítani az egész tengert. Sötét, zárt térben (barlangban, roncs belsejében)

© Lovász Zoltán

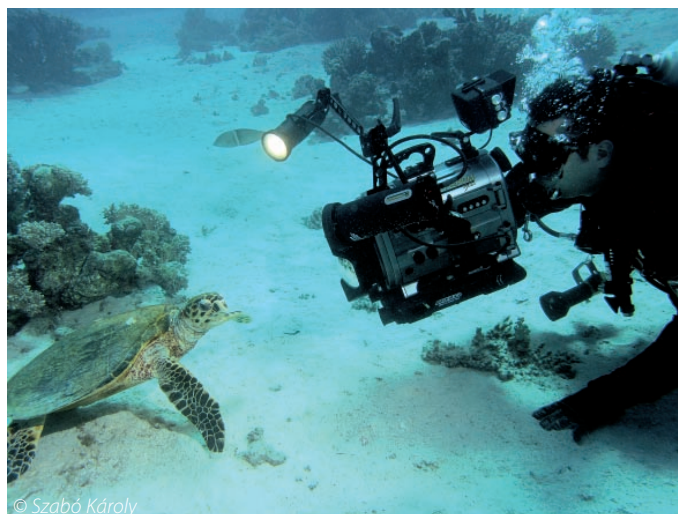
A legnagyobb teljesítményre sekély vízben, napos időben van szükségünk

a víz tisztasága is befolyásolja a használható lámpateljesítményt. Tiszta vízű, karsztos barlangokban a nagylátószögű felvételekhez ki tudjuk használni a nagyteljesítményű lámpákat (vagy több búvár bevonásával lámpasorral világítjuk be a több tíz méter kiterjedésű területet); zavaros, iszapos, felkavart vízben (pl. régi roncs belsejében) hiába van nálunk nagy erejű lámpa, csak a „zaccot” világítjuk meg. Legjobb helyzetben akkor vagyunk, ha

- 1 tudatosan, felderítés után merülünk, és tudjuk, hogy milyen körülmények közé merülünk alá;
- 2 a lámpa teljesítménye változtatható;
- 3 a lámpára szükség szerint (akár víz alatt is) diffúzor tehető fel;
- 4 a lámpa elé színszűrőt lehet tenni.

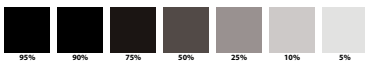
Lámpahasználat:

Ne tegyük közel a házhoz a lámpákat a becsillanás veszélye miatt. Ha egy lámpát használunk, a lámpafejet a ház fölé tegyük és a témát próbáljuk felülről megvilágítani. Ekkor elkerülhetjük a becsillanást és a napfény megvilágítási szögéhez hasonló hatást érhetünk el. Ha két lámpát használunk, a fényt ne a téma mellé, hanem a téma mögé, így a két oldalról érkező fénysugarak a témán fedik egymást, s ez-

© Szabó Károly

Világítás két lámpával

zel akár nagylátószögű felvételek elkészítését is lehetővé teszik. Éjszakai merülés során a téma távolságának függvényében válasszunk lámpát, az 1 méternél távolabb eső téma esetén legalább dupla 100 wattos lámpát használjunk, közelebbinél elegendő a 35 vagy 50 watt is. Fontos, hogy a videolámpát ne használjuk búvárlámpaként, erre a célra – amúgy is kötelező – vigyünk magunkkal külön kézi búvárlámpát.

Összefoglalva

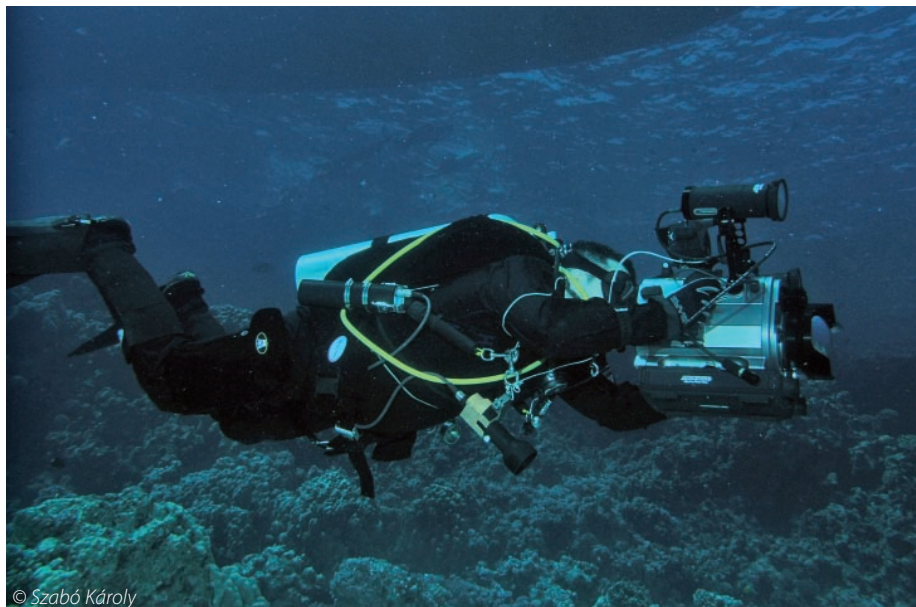
A példaként használt Ikelite lámpa halogénizzós, tehát a fehéregyensúlyt állítsuk belsőre („indoor“), amennyiben elsősorban a lámpa fényét használjuk. A lámpa teljesítménye csak a felszínen változtatható meg (az izzó cseréjével: 35, 50 vagy 100 wattos izzó tehető bele), ezért már a merülés előtt döntsük el, hogy mire fogunk „vadászni“.

Tipp

Vegyük figyelembe azt is, hogy az akku élettartama véges: két 100 wattos izzó kb. 12-15 pernyi folyamatos használat után lemeríti. Két 35 wattossal viszont több, mint 60 percig fog működni. A fejben történő előzetes tervezés – akárcsak a felszínen – kritikus fontosságú lehet a víz alatti videózásnál. Ha tehetjük, szereljünk fel két akkut a tokhoz, így megduplázható a világítási idő. (Akár egy merülés alkalmával, akár úgy, hogy még a második merülésre is jut fény.)

Tiltott dolgok

Beszéljünk először a kameráról: ha lehet, ne használjuk a zoom (varió) lehetőséget! Technikai okait az első részben kifejtettem, most csak egy gyakorlati tapasztalattal szolgálnék: történt egyszer, hogy merülőtársammal észrevettünk egy cápát, nem túl messze tőlünk, talán, ha 20 méterre lehetett, nem sokkal a láthatóság határán. (Sajnos a

© Szabó Károly

A jó búvárvideós tud lebegni...

tengeri állatok rendkívül jól álcázzák magukat, így a szürkés-kék vízben észrevenni egy szürkés-kék cápát nem mindig könnyű feladat.) Természetesen a nyomába eredtünk, ő fényképezőgéppel és ezzel a felszereléssel. Távolság volt a cápa, de benne volt és látható volt a keresőben. Minthogy észrevettem közeledésünket, megfordult, és a korallkertben menekülőre fogta a dolgot. Utol nem érjük, láttam be, így mégiscsak a varióhoz fordultam, pechemre. Amíg megkerestem a megfelelő kart és tele állásra állítottam a kamerát, a cápa eltűnt a keresőből. Így ez a felvétel, ahelyett, hogy a nagy kékségben lassan feloldódó cápa képével ért volna véget, egy elkapkodott, ide-oda ugráló, csúfos képsorral fejeződött be. Ha őszinte vagyok, azt kell, hogy tanácsoljam: ragasszák le a zoom kezelésére szolgáló karocskát. Ne is állítsák be a helyére. Legalábbis amíg nem töltöttek jó pár órát a kamerával víz alatt. Egy véletlen, nem szándékos mozdulat tele állásba tolhatja a csúszkát, és akkor értékes percek mehetnek kárba, amíg korrigálják ezt a hibát.

Ennél sokkal fontosabb tiltott dolog: a videózás sem jogosít fel arra, hogy a tenger élővilágát zaklassuk. Óvatosan közelítsük meg témánkat, ne törjünk rá hirtelen, ugyanis ő a gyorsabb, rosszabb

esetben támadhat is (ilyen pl. a fészket védő, igencsak harapós kedvű, akár fél méteresre is megnövő ijhal)! Felvételkedzés közben ne támaszkodjunk rá élő korallra, ne törjünk-zúzzunk magunk körül! A jó búvár, de még inkább a jó búvárvideós tud lebegni. Ha kell, egyedül az uszonymozgatással meg tud fordulni tengelye körül, akár egy helikopter, ha kell, hátrafelé is tud úszni, de mindenekelőtt meg tud állni ott, ahol akar, anélkül, hogy bármin is megtámaszkodna. Ehhez persze sok gyakorlás kell, s nem is feltétlenül kell a tengerhez utazni: aki az uszoda 220 cm-es vízében megtanul lebegni, fordulni, tolatni, az a végtelen mélység fölött is képes lesz uralni mozgását. Ezzel nem csupán a környezetét óvja, de önmagát is biztonságban tudhatja.

Példaklipek

Az érdeklődő olvasó a www.helixfilm.hu oldalon, a Videopraktika cím alatt a sorozathoz kapcsolódó folyamatosan bővülő videoklip gyűjteményt talál, amely az írott szót egészíti ki szemléletes példákkal. De ne feledjék: tanulni a saját kárán tanul a búvárvideós és ezt csak víz alatt teheti meg... A következő rész jó szórakozást és tanulást!

Somogyi „Fules” Gyula
Heliox Film Kft.

A cikk első részében megjelent búvárfotókat
Selmeczi Dániel készítette.

© Lovász Zoltán

...akár az uszodában is

you can
Canon

